

#4(56), 2020 część 3

Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe
(Warszawa, Polska)

Czasopismo jest zarejestrowane i publikowane w Polsce. W czasopiśmie publikowane są artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Czasopismo publikowane jest w języku polskim, angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Artykuły przyjmowane są do dnia 30 każdego miesiąca.

Częstotliwość: 12 wydań rocznie.

Format - A4, kolorowy druk

Wszystkie artykuły są recenzowane

Każdy autor otrzymuje jeden bezpłatny egzemplarz czasopisma.

Bezpłatny dostęp do wersji elektronicznej czasopisma.

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelny - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

Rada naukowa

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

#4(56), 2020 part 3

East European Scientific Journal
(Warsaw, Poland)

The journal is registered and published in Poland. The journal is registered and published in Poland. Articles in all spheres of sciences are published in the journal. Journal is published in **English, German, Polish and Russian.**

Articles are accepted till the 30th day of each month.

Periodicity: 12 issues per year.

Format - A4, color printing

All articles are reviewed

Each author receives one free printed copy of the journal

Free access to the electronic version of journal

Editorial

Editor in chief - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

The scientific council

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

**Dawid Kowalik (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**

**Peter Clarkwood(University College
London)**

**Igor Dziedzic (Polska Akademia
Nauk)**

**Alexander Klimek (Polska Akademia
Nauk)**

**Alexander Rogowski (Uniwersytet
Jagielloński)**

Kehan Schreiner(Hebrew University)

**Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**

**Anthony Maverick(Bar-Ilan
University)**

**Mikołaj Żukowski (Uniwersytet
Warszawski)**

**Mateusz Marszałek (Uniwersytet
Jagielloński)**

**Szymon Matysiak (Polska Akademia
Nauk)**

**Michał Niewiadomski (Instytut
Stosunków Międzynarodowych)**

Redaktor naczelny - Adam Barczuk

**Dawid Kowalik (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**

**Peter Clarkwood(University College
London)**

**Igor Dziedzic (Polska Akademia
Nauk)**

**Alexander Klimek (Polska Akademia
Nauk)**

**Alexander Rogowski (Uniwersytet
Jagielloński)**

Kehan Schreiner(Hebrew University)

**Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**

**Anthony Maverick(Bar-Ilan
University)**

**Mikołaj Żukowski (Uniwersytet
Warszawski)**

**Mateusz Marszałek (Uniwersytet
Jagielloński)**

**Szymon Matysiak (Polska Akademia
Nauk)**

**Michał Niewiadomski (Instytut
Stosunków Międzynarodowych)**

Editor in chief - Adam Barczuk

1000 kopii.

**Wydrukowano w «Aleje Jerozolimskie
85/21, 02-001 Warszawa, Polska»**

**Wschodnioeuropejskie Czasopismo
Naukowe**

**Aleje Jerozolimskie 85/21, 02-001
Warszawa, Polska**

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com/>

1000 copies.

**Printed in the "Jerozolimskie 85/21, 02-
001 Warsaw, Poland»**

East European Scientific Journal

**Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warsaw,
Poland**

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com/>

СОДЕРЖАНИЕ

СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Бовкун Н.В., Меринская Е.Е., Меринская И.С. НОВЫЕ ПРОФЕССИИ В СВЕТЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ	4
---	---

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Dosskaliyeva B.B., Matenova Zh.N. HOUSING PROGRAMS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN AFFORDABLE HOUSING 2020 IN KAZAKHSTAN: PROGRAM CONDITIONS AND GAPS	11
Киш Л. М. ТРАНСФОРМАЦІЙНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	13
Кубай О.Г. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В РЕГІОНІ	21
Nikolova M.A., Velkovski V.Y. CHARACTERISTICS AND SPECIFICI OF THE TERRITORIAL SUSTAINABLE POLICIES IN THE AGRARIAN SECTOR OF THE REPUBLIC OF BULGARIA.....	29
Герасименко Ю.В., Пчелянская Г.О. НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАЛАГОДЖЕННЯ МАРКЕТИНГУ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН	33
Крупка М.І., Rushchyshyn M.O. FINANCIAL RESOURCES OF ENTERPRISES AND THE WAYS OF OPTIMIZING THEM IN MODERN CONDITIONS	40
Савіцький А.В. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ.....	47
Иманбекова Ч.О. ВОПРОСЫ ГАРМОНИЗАЦИИ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В УСЛОВИЯХ ВХОЖДЕНИЯ В ЕВРАЗИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ СОЮЗ	53

ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

Коноплянникова Т.В., Хитрова М.М. НАСЛЕДСТВЕННЫЙ ДОГОВОР – НОВЫЙ ВИД НАСЛЕДОВАНИЯ В ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ	59
---	----

stipulated. They then open Deposit and Savings accounts with a specific financial institution.

4. After the construction of a rental (multi-apartment) house of economy class in accordance with the sanitary norms and rules of the Republic of Kazakhstan, the potential borrower immediately moves to live in accordance with the terms of the contract.

5. During the stay of a potential borrower in a rented house, he/she pays an amount consisting of rent and a monthly contribution to accumulate 20% of the cost of housing. The maximum period for accumulating a down payment should not exceed 2 years.

6. Total amount of rent and the storage fee should not significantly exceed the next payment on the mortgage. The monthly payment amount should not exceed 100-105 thousand tenge.

7. Having accumulated 20% of the cost of housing, the financial institution issues a mortgage loan on market terms for the remaining 80% of the cost of housing to the borrower.

Funds issued to the borrower by a financial institution are used to pay for the apartment.

We conclude that despite the fact that there are many public housing programs in Kazakhstan today, almost all of them, with the exception of rental housing for waiting lists, are market-based and are aimed at returning the state's construction costs to the budget.

Therefore, if the above-mentioned bill is adopted, there will be much fewer Kazakhstanis with housing problems.

REFERENCES

1. Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan No. 821, dated 21.06.2012

2. Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan No. 286, dated 02.04.14

3. Official website of the President of the Republic of Kazakhstan
https://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs

4. STRATEGIES AND PROGRAMS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN- "Kazakhstan-2050» STRATEGY

Kysh L.M.

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of computer sciences and economic cybernetics
Vinnytsia National Agrarian University*

TRANSFORMATION DYNAMICS OF AGRICULTURAL PRODUCTION DEVELOPMENT

Куш Л. М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики
Вінницький національний аграрний університет*

ТРАНСФОРМАЦІЙНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Summary. The article proves the topicality of the study of indicators of the agricultural production development in the context of the generalization of the transformational dynamics of these indicators. A review of official statistics on the agricultural production development in Ukraine in recent years is presented. The current trends in the development of agricultural production in Ukraine based on generalized statistical data are identified. The factors of influence on the resulting indicator of the development of agricultural production are justified: the level of profitability of agricultural products, the index of agricultural products, labour productivity, average prices for the main groups of agricultural products. The influence of these factors on the state of agricultural production in Ukraine under the conditions of transformational changes is determined using economic and mathematical tools, which is defined as the transformational dynamics of agricultural production in Ukraine. According to the results obtained, it can be concluded that the profitability rate of agricultural production (RR) and average prices for the main groups of agricultural products (SZ) positively affect the volume of agricultural production. The scientific novelty of the results obtained is the justification of the influence of transformational changes in factors on the volume of agricultural production in Ukraine.

Резюме. У статті доведено актуальність вивчення показників розвитку агропромислового виробництва в контексті узагальнення трансформаційної динаміки даних показників. Представлений огляд офіційних статистичних даних щодо розвитку агропромислового виробництва в Україні за останні роки. Виділено сучасні тенденції розвитку агропромислового виробництва в Україні, спираючись на узагальнені статистичні дані. Обґрунтовано фактори впливу на результуючий показник розвитку агропромислового виробництва: рівень рентабельності агропромислової продукції, індекс сільськогосподарської продукції, продуктивність праці персоналу, середні ціни на основні групи агропромислової продукції. За допомогою економіко-математичного інструментарію визначено вплив даних чинників на стан агропромислового виробництва в Україні в умовах трансформаційних змін, що і визначено як трансформаційної динаміки агропромислового виробництва України. Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні впливу трансформаційних змін факторів на обсяг агропромислового виробництва в Україні.

Keywords: agricultural production, crop production, animal husbandry, labour productivity, production volume, regression analysis.

Ключові слова: аграрне виробництво, рослинництво, тваринництво, продуктивність праці, обсяг виробництва, регресійний аналіз.

Постановка проблеми. Агропромислове виробництво за всіх часів виступало пріоритетною галуззю народного господарства України. Це пов'язано, перш за все, із географічним та кліматичним становищем нашої держави, що й спричинило той факт, що саме агропромислове виробництво за всіх часів привертає значну увагу підприємців як потенціально прибуткова сфера бізнесу. В той же час агропромислове виробництво характеризується такими рисами, як розлагодженість, хвильовий тип розвитку, залежність від сезонності, значна залежність від всього розмаїття зовнішніх факторів тощо. Зазначене зумовлює необхідність дослідження динаміки розвитку агропромислового виробництва, що дозволить своєчасно реагувати на вплив зовнішніх факторів, прогнозувати окремі тренди розвитку, а отже забезпечувати сталість та ефективність агропромислового виробництва.

До того ж, на думку автора, окреслена динаміка повинна вивчатись в контексті трансформаційних змін, тобто крізь призму якісної зміни економічної системи [6]. Таке зауваження ґрунтується на тому, що обрання для вивчення та можливого коригування саме тих показників, які є істотними з точки зору впливу на стан економічної системи в цілому, дозволить конкретизувати предмет дослідження, знизити трудомісткість безпосереднього процесу і, як наслідок, забезпечити належний розвиток агропромислового виробництва України. Зазначене зумовило напрям даного дослідження та підтверджує його актуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню окремих аспектів розвитку агропромислового виробництва України присвячено значну кількість наукових праць, що в сукупності становить вагомий науковий доробок. Серед сучасних досліджень розвитку агропромислового виробництва, варто відмітити наукові праці таких вчених: Божидай І. І. [1], Босак А. О. [2], Мустафаєва Л. А. [2], Денисенко М. П. [3], Новіков Д. В. [3], Мацибора Т.В. [5], Поченчук, Г. М. [6], Пужай-Черета А.В. [7], Черкасова Т.І. [9], Моторнюк І.В. [9], Митрошак Ю.М. [9] та багато інших.

Виділення невирішених раніше елементів загальної проблеми. В окреслених наукових працях обґрунтовано розв'язання більшості актуальних науково-практичних завдань в

контексті забезпечення сталого розвитку агропромислового виробництва в Україні. Проте, проблема вивчення саме трансформаційної динаміки розвитку агропромислового виробництва залишається остаточно не вирішеною.

Мета статті. Метою даної статті є обґрунтування трансформаційної динаміки розвитку агропромислового виробництва в Україні. Задля забезпечення досягнення даної мети в статті поставлено та вирішено наступні завдання:

- Узагальнити офіційні статистичні дані щодо розвитку агропромислового виробництва в Україні за останні п'ять років;
- Охарактеризувати сучасні тенденції розвитку агропромислового виробництва в Україні, спираючись на узагальнені статистичні дані;
- Обґрунтувати фактори впливу на результуючий показник розвитку агропромислового виробництва;
- За допомогою економіко-математичного інструментарію визначити вплив окреслених факторів на стан агропромислового виробництва в Україні в умовах трансформаційних змін, що й можна визначити в якості трансформаційної динаміки агропромислового виробництва України.

Виклад основного матеріалу. Агропромислове виробництво виступає елементом національного господарства, до складу якого входить сукупність сільськогосподарських, промислових, науково-виробничих, навчальних та інших підприємств, які в той чи іншій мірі пов'язані із виробництвом агропромислової продукції. Агропромислове виробництво охоплює діяльність підприємств різних галузей: підприємства, зайняті виробництвом засобів виробництва для агропромислового комплексу; підприємства сільського господарства (рослинництво і тваринництво); підприємства переробної галузі, діяльність яких спрямована на збереження, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції [4].

Станом на липень 2018 року в агропромисловому комплексі України зайнято 3 мільйона осіб [9].

З огляду на мету даного дослідження доречно сформувати результуючий показник розвитку агропромислового виробництва, до якого безперечно слід віднести динаміку обсягів такого виробництва, що узагальнено на рисунку 1.

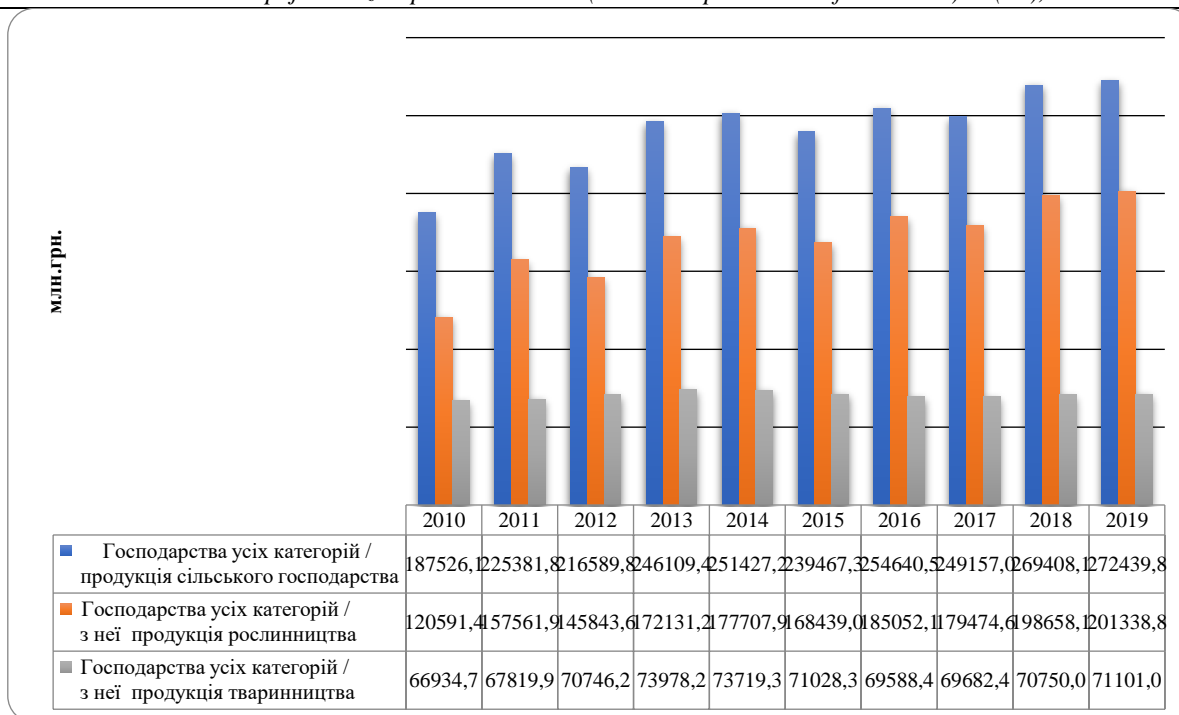

Рис. 1. Обсяг агропромислового виробництва в Україні
Джерело: розроблено та запропоновано автором за джерелом 4

Як видно з даного рисунку, агропромислове виробництво в розрізі рослинництва та тваринництва незначно збільшилось порівняно із 2018 роком, але достатньо вагоме збільшення спостерігається в порівнянні із 2017 роком. Так, саме 2015 та 2017 роки супроводжувались певним спадом в обсягах агропромислової продукції, що спричинено скоріш за все кризовими явищами, пов'язаними із складною економіко-політичною ситуацією в країні.

Отже, якщо розглядати агропромислове виробництво в цілому, то слід зазначити, що результативним показником розвитку даної галузі є обсяг виробництва (VP). Адже система агропромислового виробництва повинна бути побудована таким чином, щоб показник обсягу

виробленої агропромислової продукції мав постійну тенденцію до збільшення.

На обсяг виробленої агропромислової продукції впливає рівень рентабельності агропромислової продукції (RR), що являє собою відношення прибутку до собівартості, тобто до витрат на виробництво і реалізацію агропромислової продукції. Показник агропромислової продукції інформує зацікавлених осіб інформацією про те, скільки прибутку дає кожна гривня, витрачена на її виробництво, тобто показує віддачу від понесених витрат в агропромисловому секторі.

Динаміку показника рентабельності агропромислової продукції узагальнено на рисунку 2.

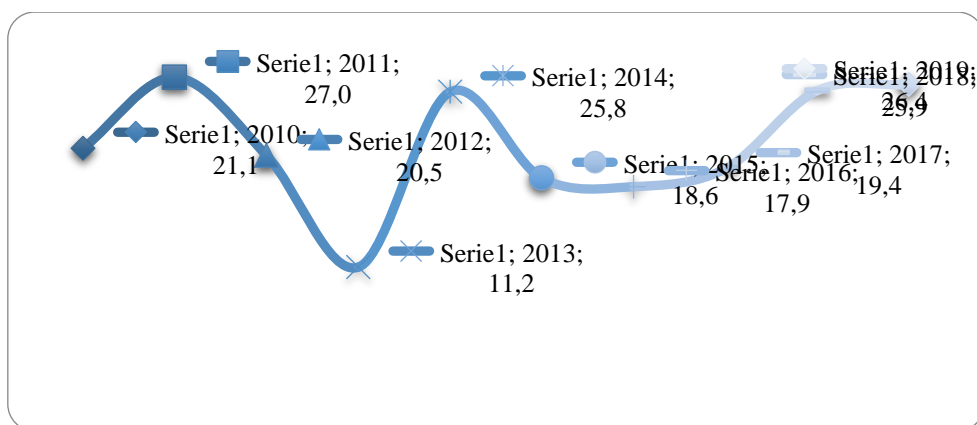

Рис. 2. Динаміка рівня рентабельності агропромислової продукції, %
Джерело: розроблено та запропоновано автором за джерелом 4

З рисунку 2 можна підмітити позитивну тенденцію збільшення рівня рентабельності

агропромислової продукції, що свідчить про належний рівень собівартості агропромислової

продукції та належну прибутковість аграрного бізнесу в країні.

Крім того, результати аналізу статистичних даних щодо розвитку агропромислового виробництва в Україні, дозволяють зробити припущення про необхідність встановлення впливу такого показника як індекс сільськогосподарської продукції (ISGP) на обсяг агропромислового

виробництва, що є результативним показником розвитку даної галузі.

Індекс сільськогосподарської продукції відображає рівень змін фізичного обсягу виробництва продукції сільського господарства, виробленої за періоди, обрані для порівняння. Для розрахунку індексу використовуються обсяги продукції сільського господарства в постійних цінах (рис.3).

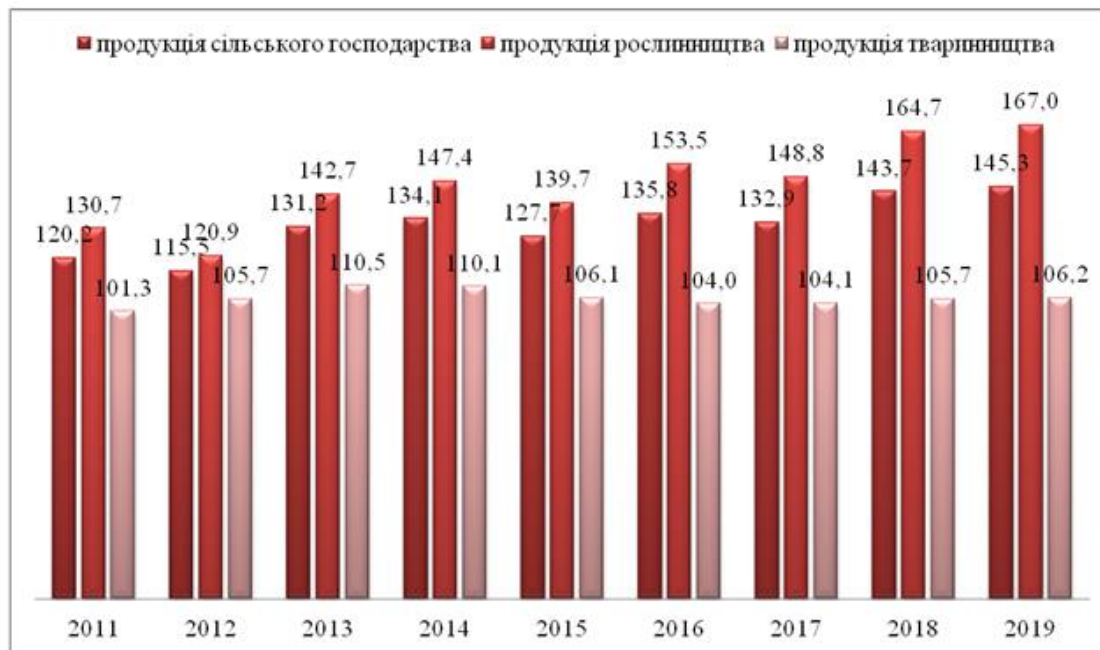

Рис. 3. Динаміка індексу сільськогосподарської продукції, %
Джерело: розроблено та запропоновано автором за джерелом 4

Як видно з даних, представлених на рисунку 3, індекс сільськогосподарської продукції має тенденцію до постійного повільного збільшення.

При цьому на протязі 2016-2017 років показник індексу сільськогосподарської продукції значно скорочувався, що в повній мірі підтверджує тенденцію, помічено за даними, наведеними вище.

За січень-серпень 2019 р індекс сільськогосподарської продукції в Україні зріс на 2,2% до 104,2% в порівнянні з аналогічним періодом 2018 р (102%).

Про це свідчать дані Державної служби статистики [4].

Зокрема в сфері рослинництва індекс продукції АПК зріс на 6%, тваринництва - на 1,7%.

За категоріями українських виробників агропромислової продукції зміни в звітному періоді були наступними:

спеціалізовані підприємства - + 11,8% (рослинництво - + 14,7%, тваринництво - 6,6%);

господарства населення - 2,3% (рослинництво - -2,1%; тваринництво - -2,7%).

До того ж з огляду на те, що обсяг виробництва агропромислової продукції напряму пов'язаний із персоналом, зайнятим на такому виробництві, доцільним є визначення взаємозв'язку між обсягом продукції агропромислового виробництва та продуктивністю праці працівників, зайнятих на агропромисловому виробництві (РР).

Продуктивність праці в сільському господарстві є досить складною економічною категорією.

Оскільки зростання продуктивності праці знаходить своє конкретне вираження перш за все в абсолютному зменшенні витрат живого праці, то прийнято вивчати продуктивність живого праці та визначати рівень продуктивності праці по виходу валової продукції в одиницю витраченої живої праці, що узагальнено на рисунку 4.

Рис. 4. Динаміка продуктивності праці працівників, зайнятих на агропромисловому виробництві
Джерело: розроблено та запропоновано автором за джерелом 4

Дані, зазначені на рисунку 4, підтверджують загальну тенденцію, яка вже окреслилась в контексті даного дослідження: в 2017 році спостерігався певний спад майже в усіх показниках розвитку агропромислового виробництва. Проте на протязі 2018 та 2019 років ситуація змінилась, що знайшло підтвердження в позитивній тенденції, яка намітилась.

В даний час при визначенні продуктивності праці в сільському господарстві беруть до уваги тільки прямі витрати праці. Це пояснюється деякою складністю розподілу витрат праці управлінського та обслуговуючого персоналу за видами продукції.

Продуктивність праці характеризується також відношенням виробленої валової продукції сільського господарства в порівнянних цінах в розрахунку на одного середньорічного працівника. Даний показник відображає не тільки рівень продуктивності праці, а й ступінь використання робочої сили протягом року.

Останнім показником, вплив якого доцільно дослідити, є середні ціни на основні групи агропромислової продукції (SZ), що узагальнено в таблиці 1.

Таблиця 1

Середні ціни продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами (грн за т)

Роки	Культури зернові та зернобобові	Насіння культур олійних	Буряк цукровий фабричний	Картопля	Культури овочеві
2010	1120,9	2942,6	478,5	2131,0	2551,6
2011	1374,2	3312,0	516,0	2032,8	2139,1
2012	1547,1	3584,0	426,8	1139,6	1956,6
2013	1299,8	3087,5	397,8	1860,9	2354,0
2014	1801,4	4062,8	494,2	2173,6	2514,3
2015	2912,1	7531,5	788,6	2436,3	3903,4
2016	3414,0	8656,1	848,6	2631,8	3924,2
2017	3771,6	9132,0	825,3	3296,3	4136,1
2018	4315,0	9318,3	749,0	3746,0	4448,0
2019	3867,5	8321,2	753,7	5474,7	4497,0
Роки	Культури плодові та ягідні	Сільськогосподарські тварини		Молоко	Яйця, за тис. шт.
2010	2419,8	10797,1		2938,7	470,6
2011	3175,9	11967,2		3041,6	521,5
2012	2707,1	13456,9		2662,2	627,0
2013	3010,8	12901,3		3364,0	656,7
2014	2429,1	15736,9		3588,4	782,4
2015	5894,5	21966,2		4347,3	1333,2

2016	5863,8	22468,0	5461,8	1108,7
2017	8766,6	31838,4	7234,0	1145,9
2018	5054,0	33331,2	7602,4	1600,3
2019	6494,4	32679,8	8198,2	1206,1

Джерело: 4

Дані таблиці 1 свідчать про відсутність стабільності на ринку агропромислової продукції – середні ціни носять хвилюобразний характер і відсутні будь-які закономірності та тенденції в

процесі їх встановлення. Для того, щоб в повній мірі продемонструвати розлагодженість таких тенденцій доречно надати графічне зображення (рис. 5).

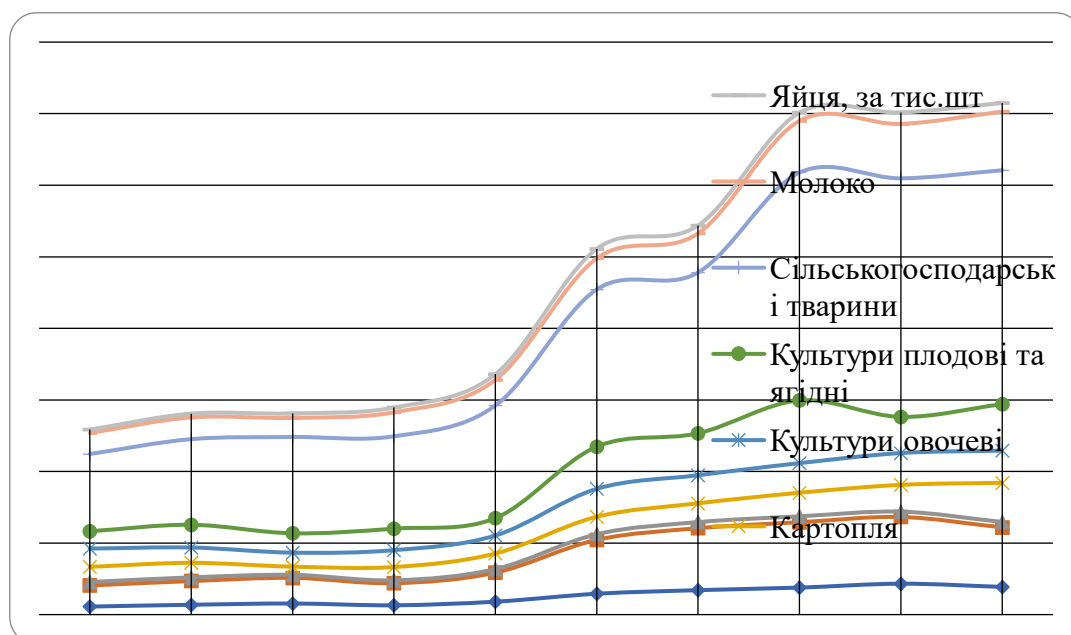

Рис. 5. Динаміка середніх цін продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами
Джерело: 4

Різні ступені впливу рівня рентабельності агропромислової продукції, індексу сільськогосподарської продукції, продуктивності праці персоналу, середніх цін на основні групи агропромислової продукції можна відмітити на основі проведення регресійного аналізу. Тож для подальшого проведення дослідження застосовано регресійне рівняння, яке відображає змістовність впливу окремих показників на величину виробленої агропромислової продукції. Однак перед цим звернемо увагу на значення коефіцієнта кореляції між рядами даних, які визначають величину виробленої агропромислової продукції і рівня рентабельності агропромислової продукції, індексу сільськогосподарської продукції, продуктивності праці персоналу, середніх цін на основні групи агропромислової продукції.

Так, коефіцієнт кореляції між рядами даних дорівнює 0,82. Тож визначено, що вплив рівня рентабельності агропромислової продукції, індексу сільськогосподарської продукції, продуктивності праці персоналу, середніх цін на основні групи агропромислової продукції є суттєвим та позитивним.

Оскільки саме множинна регресія дозволяє побудувати модель з великим числом факторів,

визначивши при цьому вплив кожного з них зокрема, а також сукупний вплив на результативну ознаку, то для визначення впливу факторів на обсяг виробленої агропромислової продукції доцільно обчислити таку економетричну модель. В якості факторів в цій моделі будуть:

- рівень рентабельності агропромислової продукції (RR);
- індекс сільськогосподарської продукції (ISGP);
- продуктивність праці персоналу (PP);
- середні ціни на основні групи агропромислової продукції (SZ)

Розроблення моделі розпочинається із визначення її специфікації, суть якої є вибір факторів і вибір виду рівняння регресії. Фактори мають бути кількісними показниками та не корелювати між собою, функціонально незалежними. Відбір факторів здійснювався на основі теоретико-економічного аналізу, який обґрунтовано вище.

Багатофакторна регресійна лінійна модель залежності виявлених порушень у відповідному кварталі від факторів була обчислена за допомогою пакету Statgraphics Centurion та має вигляд:

$$VP = 0,00063327 RR - 0,000328381 ISGP - 2,88742 PP + 7,11572 SZ + 4,3374 \quad (1)$$

Оскільки коефіцієнт детермінації високий, можна зробити висновок, що обчислена модель залежності обсягу агропромислового виробництва у відповідному періоді від факторів є статистично якісною й придатна для визначення трансформаційної динаміки розвитку ринку агропромислової продукції. За моделлю на обсяг агропромислового виробництва впливає: рівень рентабельності агропромислової продукції (RR), індекс сільськогосподарської продукції (ISGP), продуктивність праці персоналу (PP), середні ціни на основні групи агропромислової продукції (SZ).

Для більш ґрунтовного висвітлення питань трансформаційної динаміки розвитку агропромислового виробництва доцільно надати можливий прогноз такої динаміки.

$$y = a + bt; y = a + \frac{b}{t}; y = e^{a+bt}; y = a \cdot t^b; y = a + b_1t + b_2t^2 + \dots + b_kt^k \quad (2)$$

Здебільшого обчислення оцінок параметрів моделі здійснюється за допомогою методу найменших квадратів у формі регресійних моделей, в яких в якості залежної змінної вибирають значення показників, а фактором є термін.

Вибір найкращого рівняння для побудови тренда в контексті даного дослідження доцільно здійснити шляхом перебору основних форм тренду, обчислення по кожному рівнянню скорегованого коефіцієнта детермінації R^2 та вибору рівняння тренду з максимальним значенням відкоригованого коефіцієнта детермінації.

Статистичну якість обчислених моделей кривих росту для прогнозу перевіримо за критеріями перевірки якості розроблених регресійних моделей: критерія Стюдента (t), критерія Фішера (F), критерія Дарбіна-Уотсона (DW).

В підсумку узагальнена впливовість рівня рентабельності агропромислової продукції, індексу сільськогосподарської продукції, продуктивності праці персоналу, середніх цін на основні групи агропромислової продукції (SZ) на обсяг виробництва агропромислової продукції відповідно до регресійного рівняння.

Достовірність рівняння 1 підтверджується величиною P-Value, що складає менше ніж 0,05, тобто існує статистично істотне взаємовідношення між результативним показником і факторами

Для моделювання тенденції розвитку трансформаційної динаміки агропромислового виробництва в Україні доцільно використовувати моделі кривих росту. Це є функції часу $y = f(x)$, при цьому вважається, що вплив інших факторів неістотний або опосередковано враховується через фактор часу.

Прогнозування тенденції розвитку трансформаційної динаміки агропромислового виробництва, ґрунтуючись на моделях кривих росту ґрунтується на екстраполяції, тобто на продовженні виявлених раніш тенденцій на наступні періоди.

В прогнозуванні тенденції розвитку трансформаційної динаміки агропромислового виробництва за допомогою кривих росту доречно використати такі функції:

впливу з рівнем довіри в 95%; T-Statistic > 2 – показує значущість параметрів моделі; модель на 70,83% описує мінливість результативного показника; значення Дарбіна-Уотсона ≈ 2 , отже автокореляції немає, вона не спотворює якість моделі.

Крім того в контексті даного дослідження важливого значення набувають проблеми оцінки факторів, які впливають на динаміку розвитку агропромислового виробництва за допомогою інших методів. Таке зауваження ґрунтується на тому, що без зваженого процесу такої оцінки та отримання її результатів не можна говорити про ефективність діючих механізмів, а отже не доречно розробляти напрями удосконалення.

Доцільно для оцінки факторів, які впливають на динаміку розвитку агропромислового виробництва використовувати метод математичного моделювання Кендалла.

Коефіцієнт кореляції Кендалла (Kendall tau rank correlation coefficient) міра лінійного зв'язку між випадковими величинами.

Кореляція Кендалла є рангової, тобто для оцінки сили зв'язку використовуються не чисельні значення, а відповідні їм ранги.

Коефіцієнт інваріантний по відношенню до будь-якого монотонного перетворення шкали вимірювання. Задля цього перш за все необхідно розподілити фактори впливу на розвиток агропромислового виробництва (табл. 2):

Таблиця 2

Фактори впливу на розвиток агропромислового виробництва

№з\п	Фактор впливу
1	рівень рентабельності агропромислової продукції
2	продуктивність праці персоналу
3	середні ціни на основні групи агропромислової продукції
4	індекс сільськогосподарської продукції

Для визначення достатності рівня узгодженості думок експертів було застосовано

коєфіцієнт конкордації Кендалла (табл. 3).

Таблиця 3

Матриця рангів

Фактори	Експерти					Сума рангів	D	d2
	1	2	3	4	5			
x1	3	3	1	1	3	11	-10.5	410.15
x1	7	1	3	3	1	15	-14.5	110.15
x3	3	4	2	5	5	19	-5.5	30.15
x4	1	9	6	3	4	23	-3.5	11.15

Коєфіцієнт конкордації (W) Кендалла є показником множинної рангової кореляції. W може приймати значення в діапазоні від 0 до +1, де W=0 означає повну відсутність узгодженості в оцінках чи судженнях експертів, а W=1 – повну узгодженість. За гранично допустиме значення коєфіцієнту конкордації пропонуємо взяти W=0,5 (середня узгодженість думок експертів).

де

$$d = \sum x_{ij} - \frac{\sum \sum x_{ij}}{n} = \sum x_{ij} - 27.5$$

У даному прикладі фактори за значимістю розподілилися наступним чином (табл. 4).

Таблиця 4

Розташування факторів за значимістю

Фактор	Сума рангів
x1	7
x1	13
X3	11
X4	14

Проведемо оцінку середнього ступеня узгодженості думок всіх експертів за допомогою коєфіцієнту конкордації:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3-n)} \quad (3)$$

де S = 1101.5, n = 4, m = 5

W = 0.583 говорить про наявність середнього ступеня узгодженості думок експертів.

Для оцінки значущості коєфіцієнта конкордації скористаємося критерієм узгодження Пірсона:

$$\chi^2 = \frac{12S}{mn(n+1)} \quad (4)$$

χ^2 порівнюємо з табличним значенням для числа ступенів свободи K = n-1 = 10-1 = 9 і при заданому рівні значущості $\alpha = 0.05$

Оскільки χ^2 розрахований 16.14 > табличного (16.9), то W = 0.583 величина не випадкова, а тому отримані результати мають сенс і можуть використовуватися в подальших дослідженнях.

Отже в контексті даного дослідження обґрунтовано фактори впливу на розвиток агропромислового виробництва та за допомогою методу кореляційного аналізу Кендалла – розташовано відокремлені фактори за значимістю.

Висновки і пропозиції. Відповідно до отриманих результатів можна зробити висновок, що на обсяг агропромислового виробництва позитивно впливає рівень рентабельності агропромислової продукції (RR) та середні ціни на основні групи агропромислової продукції (SZ).

Натомість вплив індексу сільськогосподарської продукції (ISGP) та продуктивності праці персоналу (PP) (див. рівняння 1) на обсяг агропромислового виробництва є менш вагомим та позитивним.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні впливу трансформаційних змін факторів на обсяг агропромислового виробництва в Україні.

При цьому в якості напряму подальших досліджень доречно вказати необхідність обчислення прогностичних значень розвитку ринку агропромислового виробництва з урахуванням впливу карантинних мійр в регіоні.

Список літератури

1. Божидай І. І. Агропромисловий комплекс України: структура та основні поняття. Агросвіт. № 11. 2019. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_1019/16.pdf
2. Босак А. О., Мустафаєва Л. А. Поточний стан та перспективи розвитку АПК України: пошук нових ринків збуту. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 14. частина 1. 2019 URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/14_1_1019ua/11.pdf
3. Денисенко М. П., Новіков Д. В. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України. Агросвіт. № 11. 2019. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_1019/4.pdf
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Мацибора Т.В. Інвестиційна привабливість аграрного сектору України: регіональний аспект. Економіка АПК. 2018. № 3. С. 49–55.
6. Поченчук, Г. М. Закономірності

трансформаційних процесів національної економіки. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка". 2014. Том 16. № 1. С. 113-119.

7. Пужай-Черета А.В. Проблеми та перспективи реформування галузі АПК в Україні. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. Збірник наукових праць

у 1-х вип. ПДТУ. Маріуполь, 1016. Вип. 1. Т. 1. С. 41-48.

8. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ ІАЕ. 2011. 118 с.

9. Черкасова Т.І., Моторнюк І.В., Митрошак Ю.М. Проблеми розвитку аграрного сектору. Економіка та управління національним господарством. Випуск 40. 2019. URL: http://bses.in.ua/journals/1019/40_1019/11.pdf

УДК: 658:332.:339.9

Кубай О.Г.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В РЕГІОНІ

Кубай О.Г.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет*

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕГИОНЕ

Kubai O.G.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department Agrarian Management,
Vinnytsia National Agrarian University*

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF ENTERPRISES IN THE REGION

Анотація. В сучасних умовах трансформаційних змін в економіці питання активізації та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіону є досить актуальною. У статті досліджено стан та тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності Вінницької області. Визначено обсяги співробітництва регіону у сфері міжнародної торгівлі з різними країнами світу, проаналізовано географічну структуру експортно-імпорتنних операцій Вінниччини. Встановлено, що напрями діяльності місцевої влади спрямовані також на розвиток соціально-економічного співробітництва з регіонами країн-членів Євросоюзу, близького зарубіжжя та інших країн світу. Проведено SWOT-аналіз формування експортного потенціалу Вінницької області. Визначено, що максимальне використання сильних сторін сектору міжнародного і міжрегіонального співробітництва, а також забезпечення зниження впливу слабких сторін, стане підґрунтям до зниження потенційних загроз і сприятиме росту та реалізації наявних можливостей. Запропоновано заходи щодо розширення та удосконалення зовнішньоекономічної діяльності Вінницької області.

Аннотация. В современных условиях трансформационных изменений в экономике вопросы активизации и перспектив развития внешнеэкономической деятельности региона являются достаточно актуальными. В статье исследовано состояние и тенденции развития внешнеэкономической деятельности Винницкой области. Определены объемы сотрудничества региона в сфере международной торговли с разными странами мира, проанализирована географическая структура экспортно-импортных операций Винниччины. Установлено, что направления деятельности местной власти направлены также на развитие социально-экономического сотрудничества с регионами стран-членов Евросоюза, близкого зарубежья и других стран мира. Проведен SWOT-анализ формирования экспортного потенциала Винницкой области. Определено, что максимальное использование сильных сторон сектора международного и межрегионального сотрудничества, а также обеспечение снижения влияния слабых сторон, станет почвой к снижению потенциальных угроз и будет способствовать росту и реализации имеющихся возможностей.

#4(56), 2020 część 3
Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe
(Warszawa, Polska)
Czasopismo jest zarejestrowane i publikowane w Polsce. W czasopiśmie publikowane są artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Czasopismo publikowane jest w języku polskim, angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Artykuły przyjmowane są do dnia 30 każdego miesiąca.

Częstotliwość: 12 wydań rocznie.

Format - A4, kolorowy druk

Wszystkie artykuły są recenzowane

Każdy autor otrzymuje jeden bezpłatny egzemplarz czasopisma.

Bezpłatny dostęp do wersji elektronicznej czasopisma.

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelny - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

Rada naukowa

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

Dawid Kowalik (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Peter Clarkwood (University College London)

#4(56), 2020 part 3
East European Scientific Journal
(Warsaw, Poland)
The journal is registered and published in Poland. The journal is registered and published in Poland. Articles in all spheres of sciences are published in the journal. Journal is published in **English, German, Polish and Russian.**

Articles are accepted till the 30th day of each month.

Periodicity: 12 issues per year.

Format - A4, color printing

All articles are reviewed

Each author receives one free printed copy of the journal

Free access to the electronic version of journal

Editorial

Editor in chief - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

The scientific council

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

Dawid Kowalik (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Peter Clarkwood (University College London)

Igor Dzedzic (Polska Akademia Nauk)
Alexander Klimek (Polska Akademia Nauk)
Alexander Rogowski (Uniwersytet Jagielloński)
Kehan Schreiner(Hebrew University)
Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)
Anthony Maverick(Bar-Ilan University)
Mikołaj Żukowski (Uniwersytet Warszawski)
Mateusz Marszałek (Uniwersytet Jagielloński)
Szymon Matysiak (Polska Akademia Nauk)
Michał Niewiadomski (Instytut Stosunków Międzynarodowych)
Redaktor naczelny - Adam Barczuk

1000 kopii.

Wydrukowano w «Aleje Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warszawa, Polska»

Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe

Aleje Jerozolimskie 85/21, 02-001
Warszawa, Polska

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com/>

Igor Dzedzic (Polska Akademia Nauk)
Alexander Klimek (Polska Akademia Nauk)
Alexander Rogowski (Uniwersytet Jagielloński)
Kehan Schreiner(Hebrew University)
Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)
Anthony Maverick(Bar-Ilan University)
Mikołaj Żukowski (Uniwersytet Warszawski)
Mateusz Marszałek (Uniwersytet Jagielloński)
Szymon Matysiak (Polska Akademia Nauk)
Michał Niewiadomski (Instytut Stosunków Międzynarodowych)
Editor in chief - Adam Barczuk

1000 copies.

Printed in the "Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warsaw, Poland»

East European Scientific Journal

Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warsaw,
Poland

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com>